

onbeweeglijk staan voor een goede acht seconden. Daarna knippert hij met zijn ogen en kauwt hij met zijn tong uit zijn mond. De man is nu uit zicht, maar kan nog worden gehoord. Na een aantal seconden gaat Prins weer grazen.

In bovenstaand voorbeeld heeft Prins geen of nauwelijks moeite met de auto en de fietser, of hij is er niet in geïnteresseerd en start communicatie niet op. Hij reageert wel op de scootmobiel. Hij geeft drie kalmerende signalen af. Zijn gezicht verradt daarnaast lichte spanning.

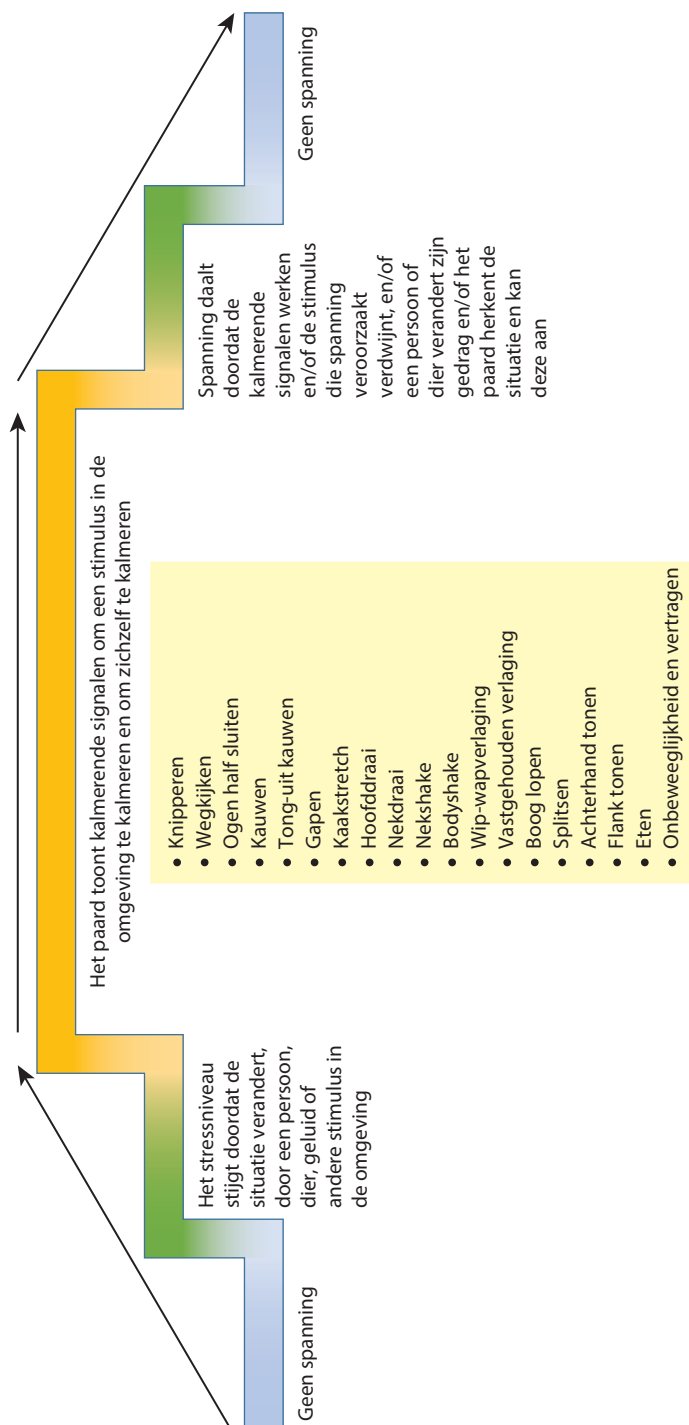
Mijn paard wordt bekapt. Ik zie dat hij geen kalmerende signalen toont wanneer de smid drie van zijn hoeven kapt. Komt de hoefsmid echter aan bij zijn linker achterbeen, dan zie ik tijdens het optillen van dat achterbeen de eerste kalmerende signalen, zoals kauwen en kauwen met de tong uit de mond. Zodra de smid klaar is, laat mijn paard geen kalmerende signalen meer zien. Voor mij is dit een teken dat het paard moeite heeft met het optillen van specifiek het linker achterbeen. Het kan zo zijn dat het een fysieke pijn geeft in de rug of nek, het kan ook zo zijn dat hij nog een negatieve associatie heeft uit het verleden. Bijvoorbeeld doordat in deze voet een aantal jaren geleden een hoefzweer is uitgesneden en dat dat pijn deed.

Maar blijf goed kijken naar de hele situatie en context. Stel dat het paard gaat kauwen wanneer de smid zijn linker achterbeen optilt en er komt net een persoon de stal in lopen. Dan kan het paard ook kalmerende signalen laten zien ten opzichte van die persoon. Het is daarom goed te weten welke stimulus je paard zag of hoorde of voelde voordat hij het kalmerend signaal gaf.

Zoals ik in hoofdstuk 1 al schreef, kunnen lichaamsbewegingen van een paard verschillende functies hebben. Door de context van de situatie waarin je paard zich bevindt te analyseren, kun je hier helderheid in brengen. De communicatieladder (zie hierna, paragraaf 2.2) visualiseert de communicatie van een paard ten opzichte van een nieuwe stimulus waarbij hij ook kalmerende signalen inzet.

2.2 COMMUNICATIELADDER: KALMERENDE SIGNALLEN

Ladder 2.1

2.3 LICHAAMSHOUDING

Kalmerende signalen kunnen worden gezien in alle mogelijke hoofd/halshoudingen. Laag, half laag, horizontaal, half hoog en hoog. In een half hoge en horizontale houding heb ik echter de meeste kalmerende signalen gezien. Elke oorstand is mogelijk. Beide oren naar voren, opzij, of naar achteren. Eén oor naar voren en één oor opzij. Mochten er specifieke bijzonderheden zijn, dan wordt dit bij het desbetreffende signaal vermeld.

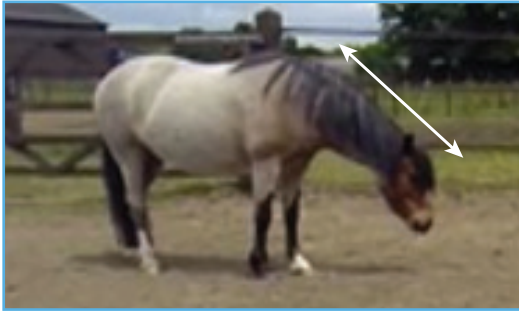

Fig. 2.1 De laagste hoofd/halshouding.

Fig. 2.2 Een half lage hoofd/halshouding.

Fig. 2.3 Een horizontale houding.

Fig. 2.4 Een half hoge hoofd/hals houding.

Fig. 2.5 De hoogste hoofd/halshouding.

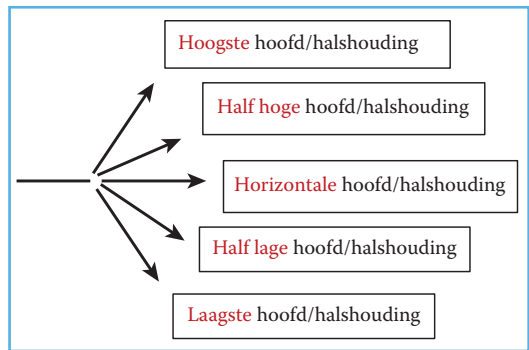

Fig. 2.6 Schematische weergave van de hoofd/halshoudingen.

2.4 GEZICHTSKENMERKEN EN STAARTDRACHT

Kalmerende signalen worden gegeven als het paard ontspannen is of spanning ervaart. Om dit te beoordelen kun je kijken naar het gezicht en de staartdracht van je paard. Hieronder beschrijf ik hoe je deze elementen kunt zien bij ontspanning en lichte spanning.

ALS HET PAARD ONTSPANNEN IS

Een ontspannen gezicht is glad en heeft geen rimpels (fig 2.7–2.10)

Het gezicht van het paard oogt glad. Er zijn geen rimpels tussen de neusgaten en de mond. De kaken zijn niet op elkaar geklemd, waardoor er geen strakke lijn of verdikking in het verlengde van de mondspleet te zien is. De kin is niet geprononceerd en loopt in een wat rechttere lijn door naar de wang.

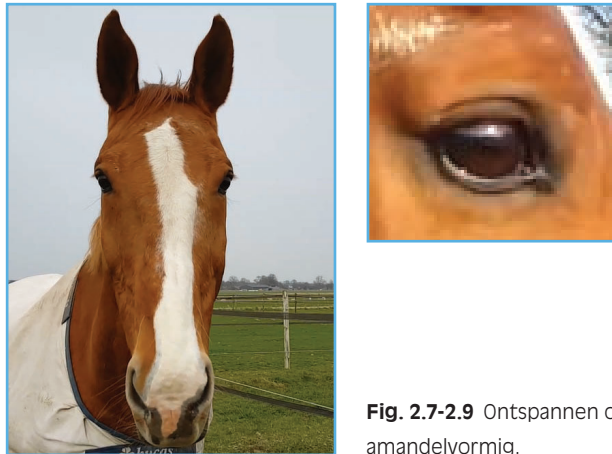

Fig. 2.7-2.9 Ontspannen ogen zijn amandelvormig.

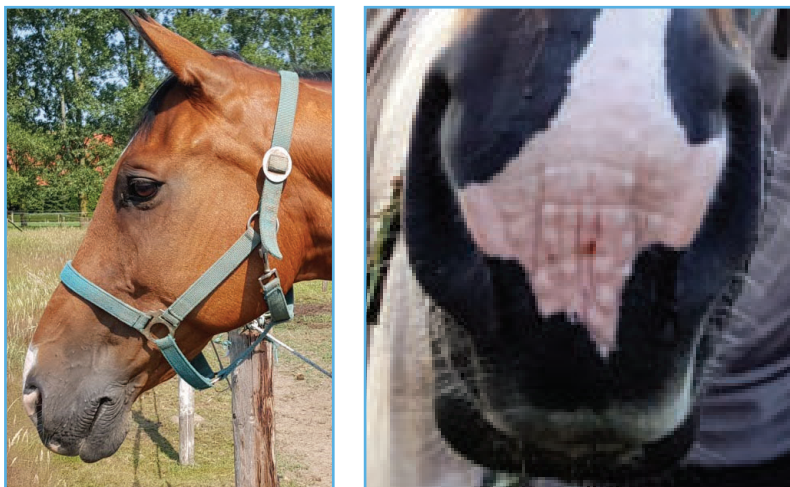

Fig. 2.8-2.10 Ontspannen neusgaten zijn lang.

Een ontspannen mond heeft zachte aaneengesloten lippen (fig. 2.11-2.12)

De bovenlijn van de onderlip is te zien, of een hoekje van de onderlip. Of de onderlip steekt iets voor de bovenlip uit.

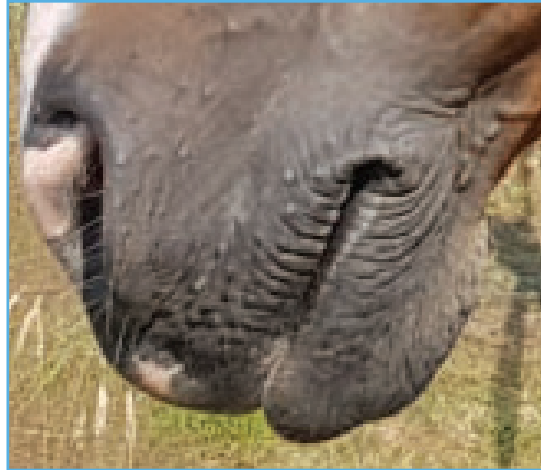

Fig. 2.11-2.12 Een ontspannen mond met zacht gesloten lippen.

LET OP: een onderlip die iets langer is dan de bovenlip komt ook als lichaamskenmerk voor bij oudere paarden. Ook als deze paarden spanning ervaren, kan de onderlip nog voor de bovenlip uitsteken.

Een ontspannen kin is niet aangespannen (fig. 2.13)

Een ontspannen kin is niet aangespannen en loopt in een rechte lijn in de onderkaak door.

Een ontspannen staart hangt rustig en los (fig. 2.14)

De staart hangt ontspannen naar beneden. Ook de staartwortel is niet gespannen en wordt niet gedragen of aangeklemd.

Fig. 2.13 Een ontspannen kin (pijltje).

Fig. 2.14 Deze staart is in zijn geheel los en ontspannen.

BIJ LICHTE SPANNING

Als je kijkt naar de ogen, mond en neus van een paard, dan zie je dat bij lichte spanning de mond nog ontspannen is: dit kan zijn met een lossere onderlip, of aaneengesloten ontspannen lippen die niet op elkaar zijn geklemd. Je kunt ook nog een bovenrandje van de onderlip zien. Of een hoekje van de onderlip. De ogen of neusgaten, of beide, zijn echter rond en gespannen. Als het paard zwaarder ademt of met meer nadruk ruikt, dan kun je de neusgaten zien in- en uitzetten, waarbij een meer lange en een ronde vorm elkaar afwisselen. Je kunt bij het paard lichte spanning zien wanneer hij een stimulus voor de eerste keer onderzoekt – of in een situatie verkeert die voor lichte spanning zorgt – door ernaar te kijken en/of eraan te ruiken. Bijgaand enkele variaties die bij lichte spanning voorkomen (fig. 2.15–2.17).

Fig. 2.15 Neusgaten: gespannen en ronder in verband met een actief reukorgaan. Ogen: ontspannen en amandelvormig. Mond: ontspannen.

Fig. 2.16 Ogen: gespannen en rond in verband met actiever kijkgedrag. Neusgaten: ontspannen en lang. Mond: ontspannen.

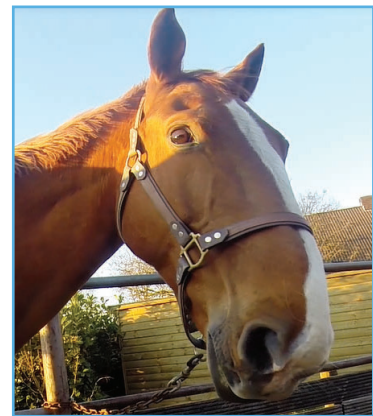

Fig. 2.17 Ogen: gespannen en rond. Neusgaten: gespannen en rond. Mond: ontspannen.

De staart (fig. 2.18-2.19)

De staart van het paard dat een nieuwe stimulus ontdekt of dat in een situatie verkeert die lichte spanning geeft, hangt met een ontspannen, losse staartwortel naar beneden, of deze wordt licht gedragen.

Fig. 2.18-2.19 Een licht gedragen staart.

2.5 KNIPPEREN

Knipperen met de ogen is een van de kleinste kalmerende signalen. Wanneer een paard knippert en je let even niet op, heb je het signaal gemist voor je het weet. Je krijgt echter vaak een tweede kans. Het knipperen wordt na een pauze van enkele seconden vaak herhaald, of komt voor in een patroon: knipper-knipper-knipper- pauze van één tot vijf seconden- knipper-knipper-knipper.

De meeste paarden die als kalmerend signaal knipperen, staan stil, of stappen. Het knipperen met de ogen komt vaak voor als een eerste kalmerend signaal.

Lectron staat in de wei. Ik loop naar hem toe en film hem. Lectron kijkt naar mij (fig. 2.20) en knippert naar mij als kalmerend signaal (fig. 2.21). Om vervolgens naar mijn tegenreactie te kijken (fig. 2.22). Het knipperen is een appeasementsignaal naar mij toe en fungeert ook als een kalmerend signaal ten opzichte van hemzelf. Lectron ervaart lichte spanning. Hij heeft rondere ogen, zijn neusgaten zijn lang. Zijn staart hangt ontspannen (niet te zien op de foto).

Fig. 2.20–2.22 Knipperen.

Bijgaand een fotoreeks (fig. 2.23-2.28) van het knipperen dat tegelijkertijd met een ander kalmerend signaal plaatsvindt: de nekdraai (fig. 2.29).